

Deloitte.

Evaluering av Barents 2020-prosjekter

Evalueringsteam

Prosjekt: Evaluering av Barents 2020 – prosjekter

Klient: Utenriksdepartementet

Periode: Juli – oktober 2014

Evalueringsteamet har bestått av følgende personer:

Grete Elgåen, Partner, Deloitte (ansvarlig partner)

Karstein Haarberg, Senior Manager, Deloitte (prosjektleder)

Erik Holtedahl, Senior Partner, Scanteam (nordområde-ekspert)

Therese Bae, Manager, Deloitte (prosjektdeltaker)

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag	4
1.1 Mandat.....	4
1.2 Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet...	4
1.3 Senter for nordområdelogistikk.....	5
1.4 Fulbright Arctic	6
1.5 Vurdering av prosjektene samlet.....	7
1.6 Anbefaling.....	7
2. Innledning	7
2.1 Mandat.....	7
3. Metode	8
3.1 Oppstartsmøte og dokumentasjon	8
3.2 Intervju	9
3.3 Utarbeidelse av evaluering og sluttrapport.....	9
4. Barents 2020	10
4.1 Bakgrunn	10
4.2 Forvaltning av ordningen	12
5. Beskrivelse av prosjektene og evaluering	14
5.1 Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet.	14
5.2 Senter for nordområdelogistikk.....	20
5.3 Fulbright Arctic Chair	30
5.4 Vurdering av prosjektene samlet.....	36
6. Anbefaling	37
7. Vedlegg	39
7.1 Forkortelser	39

1. SAMMENDRAG

1.1 Mandat

Utenriksdepartementet (UD) har engasjert Deloitte for å foreta en evaluering av tre prosjekter som har blitt finansiert over tilskuddsordningen Barents 2020. Evalueringen skal omfatte resultat- og måloppnåelse for å få vurdert i hvilken grad prosjektene bidrar til å nå mål i nordområdepolitikken. Prosjektene som evalueres er følgende:

- Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet (2007-2013, UD's bidrag 24,2 mill. kroner)
- Senter for nordområdelogistikk (2008-2013, UD's bidrag 6 mill. kroner)
- Fulbright Arctic (2009-2014, UD's bidrag 6 mill. kroner)

1.2 Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet

Ett av de første Barents 2020-prosjektene var «Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet (HMS) i Barentshavet». Det norske Veritas (DNV) identifiserte og vurderte HMS standarder i samarbeid med russiske Gazprom og andre industrielle aktører som relevante HMS-standarder for petroleumsvirksomhet i Barentshavet.

1.2.1 Resultatoppnåelse og evaluering

Prosjektet omfattet 4 ulike faser der fase 4 er det endelige resultatet av Barents 2020 prosjektet. Arbeidet resulterte i 130 standarder som kunne bidra til en så sikker og helse- og miljømessig forsvarlig petroleumsvirksomhet som mulig i Barentshavet.

Prosjektet har etter vår oppfatning bidratt til økt kunnskap gjennom å kartlegge eksisterende standarder og vurdere hvilke av disse som egner seg for bruk i arktiske farvann, samt hvilke tilpasninger som er nødvendige. Videre har prosjektet vært viktig i forhold til å innføre enhetlige og forutsigbare betingelser innenfor HMS.

Vi vurderer at det på sikt vil kunne bidra til økt aktivitet på petroleumssektoren i nordområdene ved å redusere risikoen for ulykker. Prosjektet har medført betydelig aktivitet i form av samarbeid mellom deltagende organisasjoner, men har så langt i begrenset grad ført til økt

nærvær i nordområdene. Prosjektet er etter vår oppfatning et godt eksempel på offentlig-privat internasjonalt partnerskap og har i betydelig grad vært med på å skape arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kunnskaps- og kompetansemiljøer om nordområdene. Det er vår vurdering at Barents 2020 har virket som en såkornordning for HMS-prosjektet.

DNV har oppnådd de målsetninger som ble definert for prosjektet, og også bidratt til å oppfylle de overordnede målsetninger for Barents 2020.

1.3 Senter for nordområdelogistikk

Norges Rederiforbund søkte i 2008 om midler til opprettelsen av Senter for nordområdelogistikk (CHNL). Gjennom sitt engasjement i Global Maritime Knowledge Hub tok Tschudi Shipping Company (TSC) initiativ til et prosjekt for å utvikle kunnskap om logistikk, industriell utvikling og næringsmuligheter i nordområdene. Prosjektet skulle organiseres som et nettverk mellom næringslivet og utdannings- og forskningsinstitusjoner. I mai 2009 ble CHNL stiftet.

1.3.1 Resultater og evaluering

Et viktig resultat av CHNLs arbeid på kunnskapsområdet har vært opprettelsen av ARCTIS Knowledge Hub. Det er vår vurdering at prosjektet har gitt viktige bidrag til kunnskapsoppbygging om logistiske forhold i nordområdene, spesielt når det gjelder kartlegging og systematisering av eksisterende kunnskaper, og ved å gjøre disse lett tilgjengelig gjennom en åpen database. I den senere tid er imidlertid større deler av denne informasjonen blitt åpent tilgjengelig gjennom nettet. Med hensyn til å utvikle kunnskap er også CHNLs etablering av NSRIO i Murmansk av vesentlig betydning.

Det er vår vurdering at prosjektet i relativt stor utstrekning har medført et nærvær i nord, men at dette har blitt noe begrenset som følge av praktiske utfordringer med å finne kvalifisert personale til å lede CHNLs virksomhet med fast opphold i Kirkenes.

Prosjektet har gjennom et nært samarbeid mellom private og offentlige aktører i Norge og utlandet så langt representert et utpreget offentlig-privat partnerskap. Det er for tidlig å konkludere endelig når det gjelder den videre finansieringen av prosjektet, men på bakgrunn av tilgjengelig informasjon synes mulighetene for offentlig-privat samarbeid om den fremtidige

finansieringen av CHNL på det nåværende tidspunkt å være begrenset. Det er det vår vurdering at det er for tidlig å konkludere i hvilken grad Barents 2020 har virket som en såkornordning, men mulighetene synes for tiden begrenset.

Det er vår vurdering at prosjektet har bidratt positivt til å kartlegge og systematisere kunnskap av betydning for logistikk-løsninger i nordområdene, samt gjøre denne lettere tilgjengelig for brukerne. Kunnskapsutviklingen er etter vår oppfatning av mer praktisk karakter enn det som lå i ideen om opprettelse av et professorat.

Tilskuddsmottakers aktivitet har blitt endret gjennom stønadperioden. Vi vurderer at CHNL har oppnådd noen av de målsetninger som er blitt satt underveis, og at det har bidratt til å oppfylle noen av de overordnede målsetningene i Barents 2020.

Vi tar til etterretning CHNLs egen vurdering av at CHNLs virksomhet ikke er bærekraftig uten ytterligere tilskudd fra det offentlige.

1.4 Fulbright Arctic

Fulbright programmet har som mål å øke den felles forståelsen mellom USA og andre land gjennom utveksling av personer og kunnskap. Prosjektet skulle også bidra til å synliggjøre og videreutvikle Svalbard som en internasjonal forskningsplattform.

1.4.1 Resultater og evaluering

Prosjektet har bidratt til utveksling mellom Norge og USA ved at det hvert år i perioden 2010-2014 har vært utveksling av en amerikansk og en norsk forsker. Innehaverne av Arctic Chair har drevet forskning, undervisning og kunnskapsdeling for en periode på tre til ni måneder ved UNIS og amerikanske universiteter.

Vi mener at Fulbright Arctic har bidratt til å synliggjøre og videreutviklet UNIS. Vi vurderer økt kunnskap som Fulbrights hovedeffekt. Det har også vært økt aktivitet og tilstedeværelse ved at forskere har forsket i de arktiske områdene. Prosjektet har virket som en såkornordning siden det har medført at Arctic Chair vil bli en permanent del av Fulbright.

Vi vurderer at Fulbright Arctic har oppnådd de målsetninger som var forventet, og at det har bidratt på nevnte områder også til å oppfylle målsetningene i Barents 2020.

1.5 Vurdering av prosjektene samlet

De tre prosjektene som er gjenstand for denne evaluering utgjør en liten del av prosjektporteføljen, og det er usikkert i hvilken grad de er representative for totaliteten. Samlet sett har de tre evaluerte prosjektene bidratt til å oppnå de overordnede målene som er satt for tilskuddsordningen Barents 2020. Graden av måloppnåelse varierer imidlertid fra prosjekt til prosjekt. Etter vår oppfatning har alle de evaluerte prosjektene bidratt til kunnskapsoppbygging i nordområdene. Prosjektene har i varierende grad bidratt til økt aktivitet og nærvær i nord. I noen tilfeller vil disse virkningene først vise seg på noe lengre sikt.

1.6 Anbefaling

Barents 2020-ordningen ble opprettet på et tidspunkt da samarbeidsrelasjonene mellom landene i Barents-regionen ble stadig bedre og tettere. I 2014 har det inntruffet forhold som kan innvirke på samarbeidet i nordområdene, ikke minst på det økonomiske området, der gjensidige restriktive tiltak allerede påvirker samhandel og investeringer i Russland. I en overgangsfase kan det være aktuelt å vurdere reduserte krav til privat finansiell medvirkning i enkeltprosjekter. Innovasjon Norge bør gjennom sin ordning for nordområdeprosjekter kunne vurdere støtte til bærekraftige prosjekter som er satt i gang med støtte fra Barents 2020. Barentssekretariatet spiller med sitt fokus på folk til folk samarbeidet en viktig rolle i enkelte prosjekter som er finansiert under Barents 2020-ordningen. Forskning og oppmerksomhet knyttet til arbeid utført under Arctic Chair vil være aktuell også i årene fremover. UD kan med fordel utnytte denne oppmerksomheten og materialet i sitt arbeid knyttet til Norges omdømme utenlands.

2. INNLEDNING

2.1 Mandat

Utenriksdepartementet ved Seksjon for nordområdeprosjektet, polarsaker, energi og ressurser har engasjert Deloitte for å foreta en evaluering av tre prosjekter som har blitt finansiert over

tilskuddsordningen Barents 2020. Evalueringen skal omfatte resultat- og måloppnåelse for å få vurdert i hvilken grad prosjektene bidrar til å nå mål i nordområdepolitikken.

Tilskuddsordningen Barents 2020 ble opprettet i 2006 og finansieres over Utenriksdepartementets (UD) budsjett. Prosjektene som støttes skal bidra til å realisere regjeringens nordområdesatsing med kunnskapsprosjekter.

Formålet med Barents 2020:

- Følge opp regjeringens nordområdesatsing med prosjekter som bidrar til økt aktivitet, kunnskap og nærvær i nord
- Offentlig-privat-internasjonalt partnerskap hvor både næringsliv, offentlige myndigheter og internasjonale partnere samarbeider om nordområderelaterte prosjekter
- Skape arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kunnskaps- og kompetansemiljøer om nordområdene
- Sårkornordning som skal bidra til å sette i gang større satsinger som etter hvert kan overtas av andre eller videreføres på selvstendig grunnlag/stå på egne ben

Prosjektene som skal evalueres er følgende:

1. Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet (2007-2013, UD's bidrag 24,2 mill. kroner)
2. Senter for nordområdelogistikk (2008-2013, UD's bidrag 6 mill. kroner)
3. Fulbright Arctic (2009-2014, UD's bidrag 6 mill. kroner)

3. METODE

Ifølge oppdragsbeskrivelsen består metoden av skrivebordstudier og intervjuer med tilskuddsmottakerne og saksbehandlere og ledere i UD.

3.1 Oppstartsmøte og dokumentasjon

I oppstartsmøtet med underdirektør Christian Halaas Lyster, underdirektør Trond Gabrielsen og rådgiver Kristian Svanes den 11. august gikk vi gjennom bakgrunnen for oppdraget og

avtalte videre prosess. I forkant av møtet mottok vi en rekke saksdokumenter vedrørende Barents 2020 og de enkelte prosjektene.

3.2 Intervju

Det er foretatt intervjuer med involverte parter i det enkelte prosjekt, herunder:

Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet:

- Det Norske Veritas – vice president Nils Andreas Masvie og prosjektleder Leif Nesheim
- Standard Norge – Prosjektleder Jan G. Eriksson og leder av virksomhetsområdet Petroleum, Roar Heum

Senter for nordområdelogistikk (CHNL):

- Managing Director Dr. Bjørn Gunnarsson
- Head of Northern Sea Route Information Office, Sergey Balmasov
- Tidligere daglig leder av CHNL, Kristin Omholt-Jensen
- Styreleder Felix Tschudi
- Norges Rederiforbund ved Charlotte Demeer Strøm
- Norges Rederiforbund ved tidligere styremedlem i CHNL, Richard Scarborough (nå ansatt i UD)

Fulbright Arctic:

- Executive Director Petter Næss
- Financial Officer Kevin McGuinness
- Program office/student advisor Rena Levin
- Styremedlem Eric Mandeville

Intervjuene ble gjennomført i intervjuobjektens eller Deloitte's kontorer i Oslo og omegn i perioden august-september 2014. Noen av intervjuene ble utført via skype og telefon.

3.3 Utarbeidelse av evaluering og sluttrapport

På bakgrunn av dokumentanalyse og intervjuer har vi utarbeidet denne evalueringsrapporten. Et rapportutkast ble utarbeidet av revisjonsteamet og oversendt oppdragsgiver og prosjektansvarlig. Sluttrapport ble ferdigstilt etter mottatte kommentarer og innspill til utkastet.

4. BARENTS 2020

4.1 Bakgrunn

Barents 2020 ble annonsert av utenriksminister Jonas Gahr Støre i november 2005 etter en regjeringsbeslutning om en langsiktig og tverrsektoriell satsning på forskning og utvikling i nord. Tanken var å skaffe russiske og vestlige partnere til norskledede utviklingsprosjekter i nordområdene. Prosjektet skulle fungere som et bindeledd mellom internasjonale kompetansemiljøer, akademiske institusjoner, næringsliv og industriinteresser som er opptatt av disse områdene.

I juni 2006 fikk tidligere Statoil-sjef Arve Johnsen i oppdrag av UD å utarbeide en rapport om «Barents 2020» med vekt på petroleumsvirksomheten. Johnsen ble anmodet om å komme med forslag til en konkretisering av de politiske ideene bak Barents 2020 med hensyn til prosjekter, finansiering, organisering og framdriftsplan. Rapporten Barents 2020¹ ble utarbeidet med sekretariats-assistanse fra UD og la til grunn at petroleumsteknologi, forvaltning av havressurser og miljøsikring, samt de samfunnsmessige konsekvensene av virksomheten utgjør en helhet. Regjeringens politikk for kunnskaps- og kompetanseoppbygging i nord skulle bygge på tre pilarer:

1. Utvikling av petroleumsteknologi
2. En plan for en helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten
3. Øvrige miljøprosjekter og utredning av samfunnsmessige konsekvenser som ble behandlet av regjeringens ekspertutvalg for nordområdene (Aarbakke-utvalget)

I rapporten «Barents 2020» ble det foreslått 11 prosjekter med tilknytning til petroleumsvirksomheten, hvorav fem skulle prioriteres med sikte på igangsetting i 2007. Prosjektforslagene var et resultat av drøftelser med bedrifter og forskningsinstitutter. For hvert av de prioriterte prosjektene ble det foreslått prosjektleder og partnere. Prosjektforslagene var bedriftenes og forskningsinstitusjonenes bidrag til en felles nasjonal satsing på teknologi og forskning. Det ble forutsatt at staten skulle bidra finansielt, slik at Barents 2020 ble en offentlig

---

¹Arve Johnsen: «Barents 2020» - et virkemiddel for en fremtidsrettet nordområdepolitikk». Oslo, september 2006. Denne rapporten foreslo også opprettelse av en såkalt Pomor-sone på norsk og russisk side av grensen. Pomorsonen ble formelt etablert i 2012.

– privat fellesinnsats. Ett av de fem høyest prioriterte prosjektene gikk ut på å etablere en felles praksis for helse, miljø og sikkerhet med DNV som prosjektleder. Dette er et av de tre prosjektene som er gjenstand for denne evaluering. Rapporten foreslo at det med virkning fra 2008 fram til 2020 årlig skulle avsettes en statlig sum på 650 millioner kroner, mens bedriftenes andel skulle utgjøre 350 millioner kroner. Rapporten foreslo videre at Barents 2020 ble etablert som en stiftelse i Tromsø med de mest berørte departementene, bedriftene og forskningsinstitusjonene som eiere.

I **Regjeringens nordområdestrategi**, som ble presentert av statsminister Jens Stoltenberg i desember 2006, ble det lansert 7 politiske hovedprioriteringer og 22 konkrete satsinger for nordområdene. Det ble blant annet henvist til at tilskuddsordningen Barents 2020 fortløpende ville bli gitt konkret innhold på bakgrunn av nordområdestrategien og innspill fra Ekspertutvalget for nordområdene og Norges forskningsråd. Det ble også vist til at helhetlig forvaltningsplan hadde identifisert viktige utfordringer knyttet til forvaltning av havmiljøet, som ville kunne følges opp gjennom konkrete prosjekter. Det var også en referanse til at rapporten «Barents 2020» hadde identifisert sentrale problemstillinger og mulige prosjekter på petroleumssektoren.

Tilskuddsordningen Barents 2020 ble formelt etablert i 2006 med en første bevilgning på 10 mill. kroner. St.prp. nr 1 (2006-2007) la til grunn at ordningen skulle benyttes til tilskudd til forsknings- og utviklingsprosjekter særlig innenfor områdene ressursutnyttelse, miljøforvaltning og næringsutvikling. Rammer og kriterier for ordningen, jfr. avsnitt 4.2. under, skulle ferdigstilles i løpet av 2006 og danne utgangspunkt for gjennomføring av konkrete tiltak i 2007.

Bevilgninger, utbetalinger og antall støttede prosjekter har i henhold til de årlige budsjettproposisjoner og UD's prosjektoversikt² vært som følger:

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Sum
Bevilget (mill NOK)	10	20	32,6	35,172	55,151	80	80	81,7	84,1	478,723
Utbetalt (mill NOK)		13,2	18,5	55	50,6	85	63	66,6	*	306,9**
Antall prosjekter påbegynt	1	3	5	25	11	21	11	33	*	110

Tabellen spesifiserer ikke bevilgede beløp som er overført fra ett år til et annet.

*Tallene foreligger ikke ennå

**Inneholder ikke tall for 2014

4.2 Forvaltning av ordningen

4.2.1 Overordnede retningslinjer

Barents 2020 finansieres over UD's budsjett (programområde 02). Forvaltningen er lagt til Seksjon for nordområdene, polarsaker og ressurser.

I tillegg til **Regjeringens nordområdestrategi av 2006** og **de årlige budsjettproposisjoner** gir følgende dokumenter viktige føringer for forvaltningen av ordningen:

Nye byggesteiner i nord av 12.3.2009

Her la regjeringen frem et sett strategiske satsinger som skulle utgjøre nye byggesteiner i nordområdesatsingen. Det skisseres syv satsingsområder med 10 til 15 års perspektiv som alle vil kreve ny kunnskap. Det fremgår at tilskuddsordningen Barents 2020 spiller en viktig rolle for finansiering av en rekke prosjekter av betydning for kunnskapsutviklingen.

Meld. St. 7 (2011-2012) – Nordområdene – visjon og virkemidler (Nordområdemeldingen) av 18.11.2011.

Ifølge Nordområdemeldingen skal Barents 2020 «ha tilgjengelig økonomiske ressurser som kan bidra til å tette kunnskapshull og utvirke samarbeid på tvers av sektorer i nord». Det vises til at ordningen har vist seg som et fleksibelt og effektivt verktøy for å kunne gi rask støtte til initiativer der private aktører deltar for å utfylle det offentlige bidraget (offentlig-privat partnerskap). Det opplyses at hovedtyngden av prosjektene faller innenfor kategoriene

² **Oversikt over Barents 2020-prosjekter (2006-2013)**. Listen er utarbeidet av UD og sortert etter prosjektets oppstartsår. Oppdatert 6.2.2014

forskning og høyere utdanning, samfunnsvitenskapelig forskning, naturvitenskapelig forskning og prosjekter fra Barents 2020-rapporten³. Det vises til en rekke prosjekter som har vært finansiert under ordningen, og påpekes at Barents 2020 er en viktig såkornordning for å bidra til igangsetting av prosjekter og satsinger der andre departementer har et hovedansvar. Det opplyses at regjeringen ønsker å styrke involveringen av nordnorske kunnskapsmiljøer ved at minst 50 % av tilskuddsmidlene under tilskuddsordningen Barents 2020 skal gå til prosjekter der nordnorske kunnskapsmiljøer deltar.

4.2.2 Administrasjon

Barents 2020 er en søknadsbasert ordning. Saksbehandlingsrutinene har blitt utviklet siden oppstart av ordningen. I den nyeste av de tre prosjektene som er gjenstand for denne evaluering (Fulbright Arctic Chair) fra november 2009 benyttes et standardisert søknadsskjema, som blant annet innebærer er at søker skal spesifisere målhierarkiet for prosjektet (development goal/impact, purpose/outcome, output, planned activities, present situation (baseline), risk factors, sustainability, exit strategy, local ownership). I de andre prosjektene, som ble startet opp før 2009, er slike standardiserte søknadsskjemaer ikke benyttet.

Ansvarlig enhet i UD utarbeider for hver sak en prosjektvurdering med beskrivelse av prosjektet, saksbehandlers vurdering, tilråding og vedtak (ved seksjonsleder). I tilsagnene henvises det fra 2009 til UD's retningslinjer for tilskuddsordningen Barents 2020, som er kunngjort på www.regjeringen.no. Fra samme år stilles det krav om oppfølging, rapportering, regnskap og kontroll i henhold til et særskilt skjema, som vedlegges tilsagnet.

I 2014 ble det besluttet at Innovasjon Norge på vegne av UD skulle styrke nærings samarbeidet med Russland og andre arktiske stater, nordiske naboer, nærstående europeiske land og andre aktører med interesse i Arktis. 150 millioner kroner er satt av til næringslivsprosjekter i nordområdene og Russland i perioden 2014-19.

4.2.3 Ordningsregelverk

Et detaljert ordningsregelverk for Barents 2020 ble fastsatt i mai 2010, det vil si etter at de tre prosjektene som evalueres ble innvilget. Regelverket omfatter blant annet følgende punkter:

---

³ Johnsen, Arve: Barents 2020 - et virkemiddel for en fremtidsrettet nordområdepolitikk. Oslo, september 2006.

- **Formål** - Barents 2020-midlene skal støtte utvalgte prosjekter som produserer kunnskap i, om og for nordområdene, og stimulere til etablering av arenaer for samarbeid med norske og utenlandske kompetansemiljøer. Årlige prioriteringer gis i UD's Prop. 1 S.
- **Målgruppe** - Alle aktører som kan bidra til at de overordnede mål for ordningen kan oppnås.
- **Kriterier for måloppnåelse** - Tiltakenes relevans i forhold til ordningens formål må likevel sannsynliggjøres og dokumenteres av tilskuddsmottakere. Tilskuddsmottakere skal utarbeide tydelige målsetninger og indikatorer for måloppnåelse på *tiltaksnivå*. Ansvarlig enhet for ordningen har ansvar for å vurdere ordningens måloppnåelse så lang mulig.
- **Varighet**
Det kan gis støtte til tiltak med varighet opptil tre år.

5. BESKRIVELSE AV PROSJEKTENE OG EVALUERING

5.1 Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet i Barentshavet

5.1.1 Om prosjektet

Ett av de første Barents 2020-prosjektene var «Harmonisering av standarder for helse, miljø og sikkerhet (HMS) i Barentshavet». Det norske Veritas (DNV) identifiserte og vurderte HMS standarder i samarbeid med russiske Gazprom og andre industrielle aktører som relevante HMS-standarder for petroleumsvirksomhet i Barentshavet. Prosjektet var omtalt i Barents 2020-rapporten⁴ og startet opp i 2007.

Bakgrunnen for prosjektet var at det ikke forelå noen felles regler eller praksis for å ivareta HMS ved petroleumsvirksomhet i Barentshavet. Det ble utvekslet ideer mellom UD og DNV om et norsk-russisk samarbeid om sikkerhetsstandarder for offshoreaktiviteter i nord. Det var behov for å identifisere standarder og vurdere deres egnethet for offshorevirksomhet i Barentshavet. Norges offshore kompetanse og Russlands kald-klima kompetanse kunne

---

⁴ Johnsen, Arve: Barents 2020 - et virkemiddel for en fremtidsrettet nordområdepolitikk. Oslo, september 2006.

potensielt danne grunnlag for et godt samarbeid. På dette tidspunktet ble det utført et arbeid blant norske myndigheter for å revidere de HMS -standardene som ble benyttet i Nordsjøen for å se om disse kunne benyttes også i Barentshavet. Målet var at standardene i Barentshavet ville bli like hensiktsmessige som de standardene som eksisterte i Nordsjøen.

DNV ble valgt som prosjektleder, med russiske Gazprom som samarbeidspartner. Prosjektets fase 1 og 2 ble finansiert av UD, mens fase 3 skulle finansieres likt fordelt mellom UD og det private næringsliv. I den første fasen skulle det utarbeides en norsk og russisk posisjon (baseline) innenfor de viktigste fagområdene for sikkerheten i Barentshavet. Fase 2 tok sikte på å fasilitere kunnskapsdeling mellom russiske og norske interessenter i en workshop. Det viktigste i en slik workshop var å identifisere hvilke diskusjoner som var mest hensiktsmessige og deretter lage ekspertgrupper som kunne jobbe sammen videre. Fase 3 ville bestå av arbeid i seks eller flere arbeidsgrupper. I disse arbeidsgruppene var det planlagt å ha med eksperter i likt antall mellom Russland og Norge. Resultatene fra arbeidet i disse arbeidsgruppene ville bli presentert som:

- Felles avtalte referanser til anerkjente internasjonale standarder som kunne brukes i Arktis
- Harmoniserte kommentarer til standardene som hadde behov for revidering på grunn av de utfordringene man finner i Arktis
- Forslag til endringer og revidering av sentrale industristandarder
- Forslag til tillegg og endringer i nasjonale og internasjonale retningslinjer som bidro til at forslagene fra arbeidsgruppene kunne benyttes
- Identifisere forskning og utviklingsbehov i de områder der dagens kunnskap ikke var tilstrekkelig

Prosjektets overordnede mål var å bidra til:

- Et høyt og enhetlig sikkerhetsnivå i olje- og gassvirksomheten i Barentshavet
- Et forutsigbart HMS rammeverk for oljeselskaper og leverandørselskaper uavhengig av nasjonalitet
- Et styrket samarbeidsgrunnlag for alle involverte parter i fremtiden

5.1.2 Resultatoppnåelse

Fase 1 og 2

Fase 1 varte i ett år fra oktober 2007 og resultatene ble presentert i «position papers» som ble oversatt til engelsk og oversendt de russiske prosjektdeltakerne. For å presentere resultatene fra fase 1 ble det arrangert en felles norsk-russisk konferanse. I forkant av konferansen ble det avholdt et møte i styringskomiteen etablert for selve konferansen. I denne styringskomiteen satt representanter fra DNV, StatoilHydro og Standard Norge. Fra den russiske siden satt representanter fra Gazprom, VNIIGAZ og Lukoil. Møtet skapte gjensidig forståelse mellom russisk og norsk side for hva som var ønskelig å få til i fellesskap. Selve konferansen ble arrangert hos VNIIGAZ og det var påmeldt 140 deltakere. Den norske delegasjonen bestod av 20 deltakere og de resterende deltakerne var russiske. På konferansen ble norske «position papers» presentert med tilsvar fra russisk side. Fase 2 varte fra november 2008 til mars 2009 og resulterte i en utvelgelse av spesielle temaer som skulle prioriteres i arbeidet i ekspertgruppene i prosjektets tredje fase. Emnene ble valgt ut i et nært samarbeid mellom de norske interessentene og den russiske siden.

Fase 3

Prosjektet satte sammen syv ekspertgrupper der det var like mange deltakere fra den russiske og norske siden og som jobbet i perioden mai 2009 – mars 2010. Prosjektet resulterte i identifisering av 130 relevante standarder som skulle bidra til en så sikker og helse- og miljømessig forsvarlig petroleumsvirksomhet som mulig i Barentshavet. Av disse 130 standardene ble ca. halvparten vurdert til å kunne brukes som de er mens den resterende halvparten burde oppdateres for bruk i Arktis. De norsk-russiske erfaringene ble delt med de andre arktiske kyststatene. Målet var at standardene kunne bli gjeldende International Organization for Standardization (ISO) standarder over tid for olje- og gassaktivitet i Arktis. Noen av standardene kunne benyttes slik de var, mens andre hadde behov for endringer etter kommentarer i rapporten for fase 3. Disse er spesielt for forhold som er særskilt for det arktiske klimaet i Barentshavet, slik som design mot islaster, arbeidsforhold i kaldt klima, evakuering og redning av personell fra skip og installasjoner, samt spesifisering av hva som er akseptable utslipp til luft og vann fra normal drift av skip og plattformer. I tillegg var det behov for å analysere resultatene fra de endelige rapportene fra

oljeutblåsningen i Mexicogulften. Selv om fase 3 ble formelt avsluttet med leveranse av sluttrapport, ble det besluttet at prosjektet skulle videreføres med en fjerde fase. Denne fasen skulle hovedsakelig finansieres av norsk og russisk industri, men etter søknad til UD ble det innvilget finansiering på 14 prosent av totalbudsjettet. Arbeidet i fase 4 skulle konsentrere seg om videre arbeid med retningslinjer for industrien på viktige områder som ikke var tilstrekkelig dekket.

Fase 4

Rapporten i fase 4 er det endelige resultatet av Barents 2020-prosjektet. Industrien finansierte mesteparten av denne fasen med finansiering fra Gazprom, Statoil, ENI, Total, OGP og DNV. Formålet med denne fasen var å gi spesifikke anbefalinger til oppdatering av de standardene som i tredje fase var vurdert til å bli revidert. I fase 4 ble prosjektet internasjonalt ved at 100 spesialister fra ulike land deltok. Styringsgruppen i denne fasen besto av Standard Norge og tilsvarende organisasjon i Russland, Rosstandart, i tillegg til de private selskapene som finansierte fase fire. Fire av de syv arbeidsgruppene arbeidet med å detaljere og formulere anbefalinger der det var mangler i standardene. Disse anbefalingene ble videre oversendt til ISO TC 67 19906 Standard og TC67 Subcomitee 08, «Arctic Operations». Styringsgruppen gjennomgikk resultatene og godkjente disse på møte i Moskva i desember 2011. Rapporten som ble utarbeidet for fase 4 dokumenterte alle resultatene og anbefalingene fra samtlige arbeidsgrupper. Det er videre opp til ISO å implementere disse standardene i nordområdene.

5.1.3 Evaluering av måloppnåelse

Kunnskap

Prosjektet har etter vår oppfatning i vesentlig grad medført økt kunnskap gjennom å kartlegge eksisterende standarder og vurdere hvilke av disse som egner seg for bruk i arktiske farvann, samt hvilke tilpasninger som er nødvendige. Det bidrar også i betydelig grad til å øke og utbre kunnskapene om olje- og gassvirksomhet med tilknyttede transportløsninger i nordområdene. Fordi spesialister fra en rekke land har fått eierskap til de 130 standardene på listen, har prosjektet ført til samarbeid og kunnskapsdeling på tvers av landegrensene. I tillegg deltok spesialister fra flere land aktivt med sin kunnskap i prosjektets fase 4.

Aktivitet

Det er vår vurdering at prosjektet på sikt vil kunne medføre økt aktivitet på petroleumssektoren i nordområdene ved å redusere risikoen for ulykker. Som et resultat av prosjektet er det satt i gang et arbeid med å innføre 15 standarder som ISO-standarder, noe som vil bidra til økt sikkerhet i forbindelse med denne aktiviteten. Internasjonale restriktive tiltak på eksport av teknologi til Russland for offshore-virksomhet vil imidlertid på sikt kunne bremse fremdriften av slik virksomhet på den russiske kontinentalsektoren. Prosjektet har medført betydelig aktivitet i form av samarbeid mellom deltagende organisasjoner. Prosjektets resultater kan bidra til at petroleumsaktiviteten i nordområdene kan bli tryggere og i henhold til internasjonale HMS standarder.

Nærvær

Prosjektet har så langt i begrenset grad ført til økt nærvær i nordområdene. På sikt vil det imidlertid kunne bidra til økt nærvær - avhengig av fremdriften i utviklingen av offshore, olje og gassvirksomheten i nord.

Offentlig-privat-internasjonalt partnerskap

Prosjektet er etter vår oppfatning et godt eksempel på offentlig-privat internasjonalt partnerskap. Prosjektet kom i stand på grunnlag av et initiativ fra norske myndigheter, og har utløst finansiering fra så vel norske som utenlandske kommersielle aktører.

Arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kunnskaps- og kompetansemiljøer om nordområdene

Det er vår vurdering at prosjektet i betydelig grad har vært med på å skape arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kunnskaps- og kompetansemiljøer om nordområdene. Dette gjelder så vel kommersielle aktører som statlige myndigheter og forskningsinstitutter i en rekke land.

Såkornordning

Med såkornordning menes det at det etter at prosjektet er ferdig, skal kunne bidra til å sette i gang større satsinger som etter hvert kan overtas av andre eller videreføres på selvstendig grunnlag/stå på egne ben.

HMS-prosjektet omfattet opprinnelig tre faser. De første to fasene ble fullfinansiert av Barents 2020-midler, mens fase 3 ble finansiert med like store andeler av Barents 2020 og private midler. Etter fullførelse av fase 3 ble det besluttet å gjennomføre en fjerde fase for utarbeidelse av tilleggskrav til eksisterende industristandarder for bruk på norsk og russisk sokkel i Barentshavet. 86 prosent av finansieringsbehovet ble dekket av russisk, norsk og internasjonal industri, mens 14 prosent ble dekket med midler fra Barents 2020.

Etter avslutning av de fire fasene ble det besluttet å gjennomføre et prosjekt kalt Barents 2020 Circumpolar Knowledge Sharing. Formålet med prosjektet er å spre resultatene av HMS-prosjektet gjennom organisering av et seminar i de fem arktiske kyststatene (Norge, Russland, Danmark/Grønland, Canada og USA). Prosjektet er ennå ikke avsluttet for alle de nevnte statene. Det var en forutsetning for prosjektet at det ble oppnådd «in kind» finansiering fra deltakende bedrifter og institusjoner.

I tillegg til dette gjennomfører Standard Norge for tiden et prosjekt for etablering av internasjonale HMS - standarder i Arktis (2012-2016) med finansiering fra Barents 2020. Prosjektet innebærer i første omgang etablering av 7 tekniske ISO-standarder for HMS som skal gjelde for virksomhet i Arktis innenfor ISO. Prosjektet bygger på arbeidet norske og russiske aktører har gjort for å harmonisere HMS - standarder for petroleumsvirksomhet i Barentshavet under ledelse av DNV med tilskudd fra Barents 2020.

Det er vår vurdering at HMS-prosjektet gjennom de overnevnte tiltakene i stor grad har virket som en såkornordning.

5.1.4 Evaluering av effekt

Det er vår oppfatning at prosjektet ved å skape enighet mellom sentrale aktører i Norge, Russland og andre land om hvilke standarder som bør benyttes ved olje og gassvirksomhet i nordområdene har bidratt i betydelig grad til å innføre enhetlige og forutsigbare betingelser innenfor HMS. Det gjenstår et arbeid med å formalisere disse standardene som forpliktende ISO-standarder, men dette arbeidet er allerede igangsatt.

5.1.5 Konklusjon

Det er vår vurdering at DNV har oppnådd de målsetninger som ble definert for prosjektet, og at de på de nevnte områder også har bidratt til å oppfylle de overordnede målsetninger for Barents 2020.

5.2 Senter for nordområdelogistikk

5.2.1 Bakgrunn for prosjektet

Det gjøres omfattende investeringer i næringsliv og infrastruktur i nord. Mange av næringslivets muligheter i nordområdene er knyttet til en bærekraftig utnyttelse av naturressursene. En forutsetning for å kunne nyttiggjøre seg disse ressursene er at de er tilgjengelige og kan bli transportert på en slik måte at det både er økonomisk og sikkert. De fleste bedriftene i nord ser mulighetene for produksjon og verdiskapning, men det er få forskningsmiljøer som har satt fokus på de krav som vil stilles til den tilknyttede logistikken. Det er flere utfordringer knyttet til logistikken, slik som mangel på infrastruktur, dårlig utbygde transportsystemer mellom landene, de store fysiske avstandene samt klimaforholdene. Vesentlig for å bedre logistikken er at det utvikles ny kunnskap om næringslivsdynamikken i nordområdene, om hvordan markedene og markedsaktørene fungerer, om likheter og forskjeller mellom hvordan bedriftene arbeider, om industriell og næringslivslovgivning, om hvordan ulike samfunnsinstitusjoner arbeider i tilknytning til bedriftene og næringslivsutviklingen, og om internasjonale forutsetninger og forpliktelser som er viktige for næringslivssamarbeid i nordområdene.

På bakgrunn av overnevnte søkte Rederiforbundet i 2008 om midler til opprettelsen av Senter for nordområdelogistikk (CHNL). Samarbeidsprosjektet mellom Global Maritime Knowledge Hub, Oslo Maritime Nettverk og Rederiforbundet dannet bakgrunnen for søknaden. Gjennom sitt engasjement i Global Maritime Knowledge Hub tok Tschudi Shipping Company (TSC) initiativ til et prosjekt for å utvikle kunnskap om logistikk, industriell utvikling og næringsmuligheter i nordområdene. TSC besluttet å bidra til å finansiere senteret med 6 mill. kroner over femårsperioden 2009-2013.

Rederiforbundet fikk innvilget søknad til UD på 6 mill. kroner i sårknmidler til oppstart av CHNL. Prosjektet skulle ha fokus på transport og logistikk, samt den tilknyttede infrastrukturen.

5.2.2 Søknad

De akademiske partnere til TSC var i innledende fase Nordområdesenteret ved Handelshøgskolen i Bodø (HHB) og BI Shipping, men på sikt var det ønskelig å få med bedrifter, institusjoner, og andre miljøer med kunnskap om nordområdene og samhandlingen mellom Norge og Russland.

Prosjektet skulle bidra til at kunnskapsmiljøer fra ulike institusjoner i Norge og Russland skulle samhandle for å utvikle ny kunnskap. Det ble omtalt i søknaden som sentralt at kunnskapsutviklingen skulle skje i nært samarbeid mellom bedriftene og forskningsmiljøene, og at den kunnskapen som utvikles kunne bidra til å øke grunnlaget for verdiskapningen i nord. Prosjektets mål var å etablere et senter i Kirkenes som skulle koordinere denne virksomheten. Oppgaven til senteret, i tillegg til forskning skulle være å drive kursvirksomhet, utdanningstilbud og kompetansehevende tiltak i øst- Finnmark for lokalt rekrutterte deltakere og deltakere fra andre steder i Norge og utlandet. Disse deltakerne skulle få førstehånds kunnskap om regionen.

Prosjektet skulle organiseres som et nettverk mellom næringslivet og utdannings- og forskningsinstitusjoner og bygges opp slik at kunnskapsutviklingen kunne fortsette også etter prosjektperioden var avsluttet. Planlagt prosjektadministrator var Nordområdesenteret ved HHB, og prosjektet skulle bygges opp med et professorat og vitenskapelige medarbeidere tilknyttet de ulike fagmiljøene i Norge og Russland. For å sikre bærekraften i prosjektet ble det forutsatt at det ble knyttet master- og doktorgradsstipendiater til prosjektet og at det ble utviklet kunnskap som kunne videreformidles, både gjennom seminarer og forskning.

5.2.3 Tilskuddet

UD ga i brev datert 7. november 2008 tilsagn om støtte til prosjektet. I tilsagnsbrevet forutsettes det at det i første omgang skal opprettes et professorat og en 50 prosent prosjektlederstilling, og at den nettverksbaserte aktiviteten skal koordineres og administreres ved Nordområdesenteret. Tilskuddet ble gitt som et engangsbeløp, men det ble presisert av UD at midlene skulle disponeres på en slik måte at de sammen med den øvrige finansieringen dekket kostnadene for alle fem årene i prosjektets levetid. 75 prosent av tilskuddet ble utbetalt ved oppstart, og de resterende 25 prosent i 2010. Prosjektet har en relativt komplisert struktur

da det er Rederiforbundet som er søker og mottaker av tilskuddet, Nordområdesenteret som administrerte prosjektet i startfasen, og stiftelsen CHNL som deretter benyttet tilskuddet.

5.2.4 Centre for High North Logistics

I mai 2009 ble CHNL stiftet. Stifteren var TSC. Hovedkontoret til stiftelsen skulle være i Kirkenes. CHNL er organisert som en uavhengig «non-profit» stiftelse. Ved opprettelsen av stiftelsen besto styret av:

- Leder Felix Tschudi fra TSC
- Styremedlemmer fra DNV, Norges Rederiforbund og Nordområdesenteret
- UD hadde etter eget ønske observatørstatus
- En representant fra Aker Nordic kom inn i styret i 2010

I 2009 ble det engasjert en daglig leder i ett år i 60 prosent stilling. CHNL var opptatt av å sikre en tverrfaglig tilnærming ved å få med flere forskningsmiljøer. Senteret ønsket ikke å ha mange egne ansatte, men forsøke å utvikle et nettverk av samarbeidspartnere.

Senterets drift og faglige koordinering skjedde i startfasen gjennom Nordområdesenteret i Bodø. I tillegg til dette ville senteret samarbeide med Barentssekretariatet og Barentsinstituttet for å sikre synliggjøring i Kirkenes.

I januar 2010 ble det utlyst en stilling som daglig leder for CHNL. Målet var å finne en høyt kvalifisert person som kunne etablere seg i Kirkenes. Det ble deretter ansatt en ny daglig leder som bosatte seg i Kirkenes i en periode. I mai 2014 flyttet daglig leder fra Kirkenes og er i dag leder på deltid for CHNL. Det ble også tilsatt en russer som leder av CHNLs informasjonssenter, Northern Sea Route Information Office (NSRIO) som ble etablert i Kirkenes i juni 2011 og flyttet til Murmansk i 2012. Barentssekretariatet bidro med finansiering av dette kontoret i tillegg til at FSUE Rosatomflot i Murmansk bisto med rådgivning. Hovedoppgaven til kontoret var å etablere kontakt med russiske organisasjoner som er direkte involvert i shipping og logistikk i Nordøstpassasjen.

5.2.5 Resultater

I august 2009 utarbeidet HHB en statusrapport etter forespørsel fra UD. Statusrapporten viste til følgende resultater:

- To masteroppgaver ble skrevet innen fagområdet logistikk med bistand fra senteret

- Senteret hadde gitt faglig veiledning til en russisk stipendiat
- Arbeidet med å opprette et professorat og en forskningsgruppe
- Samlingsbasert kurs vedrørende logistikk i nord ville bli avholdt med 30 russiske studenter
- Samarbeid mellom næringslivet og russiske institusjoner

Det fremgår videre at man er i prosessen for å få til et professorat i samsvar med UD's tildelingsbrev.

I oktober 2009 informerer CHNL UD om at de «foreløpig ikke ønsker å opprette et professorat ved en høyskole», men å arbeide på kryss av fagdisipliner og i samarbeid med flere universiteter og høyskoler for å utvikle tverrfaglig internasjonal kvalitetskunnskap og å benytte teknologiske løsninger som gjør det mulig å arbeide virtuelt i nettverk og workshops («Virtual Chair»)

I starten av 2010 ble det avholdt møter med russiske og norske samarbeidspartnere, og CHNL engasjerte Maritime Colours til å lage hjemmeside og kommunikasjonsstrategi.

I november 2010 rapporterte CHNL status for prosjektet så langt:

- Utarbeidelse av profesjonell webside
- Finansiering og gjennomføring av forskningsrapporten «Shipping in Arctic Waters»
- WIKI prosjekt (kunnskaps-hub)
- Workshop knyttet til gjennomseiling i nordøstpassasjen
- NSRIO prosjekt (Informasjonssenter i Murmansk)

CHNL rapporterte i november 2010 at mye av arbeidet ble drevet på entusiasme og dugnadsånd. Ambisjonsnivået og tempoet fremover ville bli sterkt påvirket av om senteret fikk økonomiske bidrag fra Norges Rederiforbund og andre til informasjonskontoret og til basisfinansiering av CHNL.

I november samme år foretok Ernst & Young en utredning om endring av organisasjonsformen til en næringsstiftelse. Bakgrunnen for denne utredningen var at CHNL ønsket en vurdering om hva som ville være en hensiktsmessig struktur i forhold til skatter og avgifter for senteret. 9.

desember 2010 ble CHNL formelt stiftet som en næringsstiftelse. Virksomheten ville i all hovedsak knyttes til rådgivende aktiviteter for næringslivet. Aktivitetene ville bestå av blant annet å utarbeide en elektronisk betalbar kunnskapsplattform hvor forskningsrapporter skulle publiseres. Stiftelsen ville også kunne drive næringsrettede aktiviteter i form av informasjons- og agentkontor. CHNLs målsetning var etter dette å utvikle praktisk rettet kunnskap og nettverk mellom næringsliv, politikk og forskning innen fagområdet maritim logistikk og shipping i nordområdene eller der hvor nordområdene er geografisk involvert. Et konkret mål ble deretter å få med russisk næringsliv, forskning og politikk i interaksjon med internasjonale aktører og delta aktivt i diskusjoner og workshops og praktisk orienterte forskningsprosjekt med fokus på transport, logistikk og shippingløsninger for nordområdene.

I 2011 var det sterkt fokus på utvikling av Arctic Resources & Transportation Information System (ARCTIS) som er en søkbar database med informasjon om shipping og logistikk i Arktis. Som et ledd i dette ble Ocean Futures engasjert for å utarbeide fem arktiske sirkumpolare kart. CHNL utbetalte 281.250 kroner for dette arbeidet, men kartene ble ikke levert. CHNL har bedt om å få tilbakebetalt beløpet, men dette kravet har så langt ikke blitt imøtekommet.

Prosjektets viktigste oppnådde resultater:

- Etablering av et kontor i Kirkenes.
- ARCTIS Knowledge Hub - en brukervennlig online database og kunnskaps-hub basert på en wikiarkitektur som publiserer verifisert informasjon og forskning med relevans for maritim logistikk i nordområdene. Databasen ble lansert som en gratis online-tjeneste i januar 2013.
- NSRIO - etablert et informasjonskontor i Murmansk som gir praktisk informasjon om shipping og logistikk i nordområdene. NSRIO er basert på et samarbeid med Barentssekretariatet i Kirkenes og Rosatomflot i Murmansk. NSRIO jobber tett med russiske organisasjoner som er involvert i shipping og logistikk i Arktis.
- Konferanser, workshops og seminarer - arrangert en rekke seminarer, konferanser og workshops vedrørende logistikk og infrastruktur i Arktis. Blant annet ble det i 2010 arrangert en workshop som la grunnlaget for den første kommersielle transporten av jernmalm fra AS Sydvaranger over Den nordlige sjørute (NSR) til Kina. Dette kan anses som åpningen av NSR som transportrute for ikke-russiske handelsskip.

- Prosjekter og case studier - fasilitert og deltatt i en rekke ulike forskningsprosjekter og casestudier.

I mai 2012 ble det avholdt en åpen høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite om utenriksministerens behandling av tilskudd til Senter for Nordområdelogistikk. Det ble der blant annet reist spørsmål om utenriksministerens habilitet i lys av hans bekjentskap med skipsreder Felix Tschudi. Denne evaluering går ikke nærmere inn på dette spørsmålet, som anses som tilstrekkelig belyst gjennom den åpne høringen.

Prosjektet hadde i utgangspunktet en ramme på 5 år (2008-2013). Styret i CHNL besluttet i 2014 å videreføre virksomheten ved senteret ut året med finansiering fra organisasjoner som er representert i CHNLs styre. Universitetet i Nordland og Universitetet i Tromsø har vist interesse for å involveres mer i senterets aktiviteter, og har søkt om finansiering fra Kunnskapsdepartementet med et anslått finansieringsbehov på 5 millioner kroner pr.år. Kunnskapsdepartementet svarte i brev av 3.7.2014 at departementet ikke har midler til dekning av årlige driftsutgifter av CHNL, men legger til grunn at Universitetet i Nordland og Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet - eventuelt finansierer dette innenfor sine eksisterende rammer.

5.2.6 Evaluering av måloppnåelse

Kunnskap

I henhold til tilsagnet fra UD var formålet med tilskuddet å støtte oppstart og etablering av «Senter for nordområdelogistikk». Et slikt senter er blitt opprettet. Samtidig skulle det ifølge tilsagnet i første omgang opprettes et professorat og en prosjektlederstilling (50 prosent). Som nevnt over ble et slikt professorat ikke opprettet idet CHNL ønsket å jobbe på kryss av fagdisipliner og i samarbeid med flere universiteter og høyskoler ved hjelp av teknologiske løsninger som gjør det mulig å arbeide virtuelt i nettverk og workshops (Virtual Chair). Denne endringen sett i forhold til UD's tilsagn ble drøftet og vedtatt i CHNLs styre, der UD deltok som observatør. Styrets vurdering var at en slik «Virtual Chair» ville gi større resultater for næringsvirksomheten i nordområdene enn et professorat. Noe av bakgrunnen for denne endringen var at det fantes store mengder informasjon av betydning for logistikk-løsninger i nordområdene som var vanskelig tilgjengelig for brukerne. Det var derfor behov for å kartlegge og systematisere denne kunnskapen og gjøre den lettere tilgjengelig. Et viktig resultat av

CHNLs arbeid på kunnskapsområdet har vært opprettelsen av databasen, ARCTIS Knowledge Hub (www.arctis-search.com). Databasen publiserer informasjon og forskningsresultater som har betydning for maritim logistikk i nordområdene. Databasen ble etablert i januar 2013 og oppdateres løpende. Ordningen er gratis og åpen for alle brukere.

Med hensyn til å utvikle kunnskap er også CHNLs etablering av NSRIO i Murmansk av vesentlig betydning. NSRIO har tilgang til viktig kunnskap om russiske forhold gjennom sitt nettverk. Informasjonen som er tilgjengelig gjennom NSRIO regnes som den beste tilgjengelige informasjon på engelsk om arktisk skipsfart.

I tillegg har CHNL initiert og støttet flere workshops om skipsfart i arktiske farvann, havner og annen infrastruktur. Det har også fasilitert, koordinert og deltatt i en rekke forskningsprosjekter og casestudier. Videre har CHNL deltatt i flere nettverksaktiviteter og kunnskapsdelingstiltak.

Det er vår vurdering at prosjektet har bidratt positivt til å kartlegge og systematisere kunnskap av betydning for logistikk-løsninger i nordområdene, samt gjøre denne lettere tilgjengelig for brukerne. Kunnskapsutviklingen er etter vår oppfatning av mer praktisk karakter enn det som lå i ideen om opprettelse av et professorat.

Aktivitet

Når det gjelder prosjektets bidrag til aktiviteter i nordområdene, vises til ovenstående avsnitt om kunnskap, ettersom kunnskapsproduksjon har vært det viktigste formålet med prosjektet. Prosjektets hovedaktiviteter har foregått i nordområdene. Når det gjelder virkningene av de aktiviteter som har vært gjennomført, har det vært en betydelig økning i den kommersielle skipstrafikken langs NSR etter 2010, da CHNL arrangerte en viktig workshop med et praktisk case for bruk av NSR. Mye tyder på at prosjektet har gitt informasjon som er av betydelig interesse for rederier og oljeselskaper som er aktive i arktiske farvann. Det er i dag mulig å finne større deler av denne informasjonen gjennom åpne kilder på nettet. I 2014 har det vært en nedgang i bruken av Nordøstpassasjen. Dette skyldes at sesongen startet 1 ½ måned senere enn i 2013 på grunn av isforholdene. Et nytt russisk tariffsystem har også virket begrensende på bruken av Nordøstpassasjen i inneværende år. Olje- og gassvirksomheten på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis kan på sikt bli påvirket av de sanksjonene som er innført på bakgrunn av konflikten mellom Russland og Ukraina i 2014.

Nærvær

Som nevnt tidligere ble prosjektet fra desember 2008 til august 2009 administrert av Nordområdesenteret ved HHB. Deretter ble det drevet av CHNL med kontoradresse i Kirkenes. Det var ifølge CHNL ikke mulig å rekruttere kvalifisert personale lokalt i Kirkenes. Daglig leder var derfor den første tiden bosatt i Bærum og ledet virksomheten derfra og frem til utløpet av 2010. Fra april 2011 til 31.12.13 ble CHNL drevet fra Kirkenes av ny daglig leder på heltidsbasis. I 2014 har CHNLs virksomhet vært drevet av samme person fra Danmark. I juni 2011 ble NSRIO Informasjonskontor etablert i Kirkenes. Året etter ble det flyttet til Murmansk, og drives derfra.

På denne bakgrunn er det vår vurdering at prosjektet i relativt stor utstrekning har medført et nærvær i nord, men at dette har blitt noe begrenset som følge av praktiske utfordringer med å finne kvalifisert personale til å lede CHNLs virksomhet med fast opphold i Kirkenes.

Offentlig-privat-internasjonalt partnerskap

Prosjektet representerer i utgangspunktet et offentlig-privat partnerskap med en rekke aktører fra privat og offentlig sektor. Norges Rederiforbund sto bak prosjektet, søkte om midler, og har bidratt med en stilling i CHNL i ett år samt et styremedlem i CHNL i hele prosjektperioden. TSC var initiativtaker til prosjektet, og UD største offentlige bidragsyter. Både TSC og UD bidro med 6 millioner kroner over en femårsperiode. HHB sto for prosjektadministrasjonen i startfasen, og har deltatt aktivt med faglige innspill i prosjektet samt et styremedlem i CHNL. UD har hatt en observatør i CHNLs styre, som ellers består av representanter fra næringslivet og det akademiske miljø. Norges Rederiforbund har bidratt med en stilling i CHNL i ett år, og Det Norske Veritas med kr 500.000 i timer, kunnskap og prosjekter. Statoil har gått inn med 1 million kroner over tre år (PhD stillinger ved tre russisk universiteter). Innovasjon Norge har gitt penger til prosjektet Shipping in Arctic Waters. Også russiske aktører har medvirket i prosjektet, spesielt Rosatomflot gjennom sin støtte til NSRIO.

Ovenstående viser at det har vært vilje både fra private og offentlige aktører til å medvirke i prosjektet. Imidlertid har det vist seg ikke å være mulig å tiltrekke privat kapital i det omfang som initiativtakerne opprinnelig så for seg. Styret i CHNL har gjennom sine respektive organisasjoner videreført CHNLs virksomhet i 2014. CHNL opplyser at ytterligere privat

finansiering ikke kan påregnes i fremtiden. Universitetet i Tromsø og HHB har søkt om offentlige midler for videre drift av stiftelsen. Kunnskapsdepartementet avsto i juli 2014 denne søknaden. Det er for tidlig å konkludere endelig når det gjelder den videre finansieringen av prosjektet, men på bakgrunn av tilgjengelig informasjon synes mulighetene for offentlig-privat samarbeid om den fremtidige finansieringen av CHNL på det nåværende tidspunkt å være begrenset.

Arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kunnskaps- og kompetansemiljøer om nordområdene

Det er vår vurdering at selv om det professoratet som opprinnelig var planlagt ikke ble opprettet, har prosjektet bidratt til å skape flere arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kunnskaps- og kompetansemiljøer, så vel innen academia som næringsliv. Disse har blitt trukket inn i ulike prosjektaktiviteter. Dette gjelder utvikling av kurs og kompetanse i logistikk ved russiske universiteter, kurs i logistikk i Norge for russiske studenter, kartlegging av kompetansebehov i nordnorske bedrifter og mulige undervisningstilbud, studien «Shipping in Arctic Waters», demonstrasjonsprosjekt for bruk av NSRIO, felles forskningsprosjekt med sør-koreanske forskere, deltagelse i nettverk og internasjonale forskningsprosjekter

Såkornordning

Med såkornordning menes det at det etter at prosjektet er ferdig, skal kunne bidra til å sette i gang større satsinger som etter hvert kan overtas av andre eller videreføres på selvstendig grunnlag/stå på egne ben. CHNL konkluderer selv i sin sluttrapport med at bærekraften i CHNLs to viktigste prosjektresultater (ARCTIS Knowledge Hub og NSRIO) er avhengig av fortsatt finansiell støtte. Vi viser til nærmere opplysninger i avsnittet om offentlig-privat internasjonalt partnerskap over. På denne bakgrunn er det vår vurdering at det er for tidlig å konkludere i hvilken grad Barents 2020 har virket som en såkornordning, men mulighetene synes for tiden begrenset. Dersom det ikke er mulig å videreføre hele CHNLs virksomhet, bør det etter vår oppfatning kunne vurderes å skille ut enkelte deler av virksomheten med sikte på å videreføre disse.

5.2.7 Evaluering av effekt

Når det gjelder evaluering av effekten prosjektet har hatt for målgruppene må det tas i betraktning at det ikke er definert konkrete målekriterier i søknaden fra Norges Rederiforbund

eller UDs tilsagn. Kravet om fastsettelse av slike kriterier kom først inn i ordningsreglementet for Barents 2020 fra 2010. Det er derfor ikke mulig å måle prosjektets effekt ut fra klart definerte målekriterier.

Prosjektet har etter vår oppfatning primært oppnådd å systematisere eksisterende kunnskap og gjøre denne lett tilgjengelig ved å etablere en åpen database. Informasjonkontoret i Murmansk har vist seg som en nyttig kilde til praktisk informasjon om bruk av NSR. Det har videre gitt bidrag til utvikling av kurs i logistikk og deltatt i en rekke nettverksaktiviteter og kunnskapsdelingstiltak. CHNL har også initiert og støttet flere workshops om skipsfart i arktiske farvann, havner og annen infrastruktur. En workshop i 2010 var med på å legge grunnlaget for bruk av NSR som transportrute for ikke-russiske skip. CHNL har også fasilitert, koordinert og deltatt i en rekke forskningsprosjekter og casestudier.

Det har innenfor rammen av dette oppdrag ikke vært mulig å måle i hvilken grad de aktiviteter som har vært gjennomført har bidratt til å øke grunnlaget for næringsutvikling i nord. Det må imidlertid antas at den informasjon som har blitt gjort tilgjengelig gjennom CHNL har vært nyttig og viktig for rederier som har benyttet eller vurderer å benytte Nordøstpassasjen til transportformål. Mens Nordøstpassasjen tidligere bare ble benyttet av russiske (sovjetiske) skip, har passasjen nå blitt åpnet også for utenlandske skip som frakter last til og fra havner utenfor Russland. Prosjektet har oppnådd å skape betydelig interesse i en rekke land, ikke minst i Asia.

Utover det opprinnelige finansielle bidraget fra TSC og noen bidrag i form av arbeidsinnsats og kunnskap har det vist seg å være vanskelig å fremskaffe privat finansiering til driften av CHNL. Det har ikke vært aktuelt å ta betaling for stiftelsens databaser, informasjonstilbud og øvrige tjenester. Det anses ikke som realistisk å kreve slik betaling i fremtiden, ikke minst i en situasjon hvor det har funnet sted en nedgang i bruken av Nordøstpassasjen og hvor et nytt russisk tariffsystem har gjort det mindre attraktivt å bruke passasjen. I dag er større deler av den informasjonen som finnes i databasen ARCTIS blitt tilgjengelig gjennom åpne kilder på nettet. Vi tar derfor til etterretning CHNLs egen vurdering av at CHNLs virksomhet ikke er bærekraftig uten ytterligere tilskudd fra det offentlige.

5.2.8 Konklusjon

Tilskuddsmottakers aktivitet har blitt endret gjennom stønadsperioden. Vi vurderer at CHNL har oppnådd noen av de målsetninger som er blitt satt underveis, og at det har bidratt til å oppfylle noen av de overordnede målsetningene i Barents 2020.

Det er vår vurdering at prosjektet har gitt viktige bidrag til kunnskapsoppbygging om logistiske forhold i nordområdene, spesielt når det gjelder kartlegging og systematisering av eksisterende kunnskaper, og ved å gjøre disse lett tilgjengelig gjennom en åpen database.

Informasjonskontoret i Murmansk gir potensielle brukere verdifulle praktiske opplysninger om NSR. Også andre aktiviteter CHNL har støttet har vært av stor betydning for bruken av NSR som transportrute.

De organisasjonene som er representert i CHNLs styre har besluttet å videreføre prosjektet ut inneværende år. På bakgrunn av avslaget fra Kunnskapsdepartementet om å finansiere en videreføring av driften av CHNL er den videre driften av CHNL for tiden uavklart. Dersom det ikke er mulig å videreføre CHNL, bør det etter vår oppfatning kunne vurderes å videreføre deler av disse gjennom andre interessenter.

5.3 Fulbright Arctic Chair

5.3.1 Om prosjektet

Fulbright Foundation ble stiftet i Norge for 60 år siden. Fulbright- avtalen er en avtale mellom Norge og USA og ble inngått i 1949. Avtalen var basert på et tillegg til U.S Surplus Property Act av 1944 som skulle gi anledning til å drive utveksling mellom landene. Det er 5 ansatte i organisasjonen med ca. 14 millioner kroner i årsbudsjett.

Fulbright programmet har som mål å øke den felles forståelsen mellom USA og andre land gjennom utveksling av personer og kunnskap. Den amerikansk-norske utvekslingen er en bi-nasjonal stiftelse med et styre som består av fire amerikanere og fire nordmenn.

Fulbrightprogrammet mottar statsstøtte fra begge land. Mesteparten av den norske statsstøtten er fra Kunnskapsdepartementet og UD. Hvert år får ca. 50 norske studenter og forskere stipend av Fulbright for å studere, undervise eller drive forskning i USA. Omtrent 30 amerikanske studenter og forskere mottar stipend for å gjøre det samme i Norge. Studenter som får støtte av Fulbright må ha avlagt Bachelorgrad eller tilsvarende, forskere må ha avlagt doktorgrad eller

tilsvarende. Det er et høyt akademisk nivå på søkerne og det er krav om svært gode karakterer for å få støtte. I tillegg til gode karakterer er det krav om referanser. Søkere kommer fra alle typer fagområder.

Den norske Fulbright Arctic Chair ble etablert i 2009 gjennom et partnerskap mellom UD og den amerikanske Fulbright Foundation. Fulbright Arctic Chair fikk etter søknad innvilget 6 millioner kroner til opprettelsen av en Fulbright Arctic Chair knyttet til Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) i perioden 2010-2014. Dette var pilotperioden for prosjektet og det skulle deretter vurderes om dette prosjektet kunne fortsette etter fire års perioden uten støtte fra UD. Fulbright Arctic Chair innebærer at norske forskere drar til relevante amerikanske universiteter, og amerikanske forskere drar til UNIS, eventuelt andre UNIS tilknyttede norske universiteter. I motsetning til det øvrige stipendprogrammet skulle Fulbright Arctic Chair ha fagspesifikk fokus på Arktis og nordområdene og da særlig fag som tilbys ved UNIS, herunder biologi, geologi, geofysikk og teknologifag. Prosjektet skulle bidra til utveksling fra Norge og USA for å drive forskning, undervisning og kunnskapsdeling for en periode på tre til ni måneder. Forskingen skulle være knyttet til Arktis og nordområdene. Det ble også lagt opp til at det i perioden kunne være mer enn én akademiker fra hvert av landene som kunne inneha Fulbright Arctic Chair i hvert av årene i prosjektperioden. Målet med innehaverne av en slik Arctic Chair er at de skulle kunne bruke kunnskapen de hadde fått gjennom utvekslingen for å bygge nettverk og dele kunnskap. På sikt kunne dette også bidra til nye forskningsprosjekter. Utvekslingen vil ikke bare bidra til sterkere bånd mellom norske og amerikanske institusjoner, men også til forskning i nordområdene. Fulbright Foundation ønsket å fokusere på nordområde-relevante temaer knyttet til Norges nordområdepolitikk. Prosjektet skulle også bidra til å synliggjøre og videreutvikle Svalbard som en internasjonal forskningsplattform.

5.3.2 Resultater

Fulbright har gitt stipender til i alt 8 forskere, 4 norske og 4 amerikanske i perioden 2010-2014. Det har blitt utgitt en rekke vitenskapelige publikasjoner, avholdt presentasjoner på konferanser og vært medieoppslag som følge av Arctic Chair. Publisering tar gjerne noe tid etter at forskningsarbeidet er gjennomført og vi forventer derfor det kommer flere publikasjoner i årene som kommer. I 2012-2013 ble det utgitt 11 Arctic Chair publikasjoner og 16 andre presentasjoner, posters og sammendrag.

2010-2011 Dr. Alvar Braathen og Dr. Mark Hermanson

Innehaverne av de to «Arctic Chairs» i 2010-2011 ble presentert på den årlige «Transatlantic Science Week Conference» som ble arrangert av den norske ambassaden i Washington. Den norske innehaveren var Dr. Alvar Braathen. Han er en norsk professor og leder av geologiavdelingen ved UNIS. Han arbeidet med å styrke båndene mellom norske og amerikanske forskere. Hans spesialitet er strukturell geologi, berggrunnskartlegging og CO2-lagring. Dr. Braathen bidro til et strategisk partnerskap mellom UNIS og «Champaign project», styrket båndene mellom UNIS og Utah State University og University of Nebraska Omaha, organiserte en workshop om karbondeponering mellom forskere fra flere land og promoterte den norske karbondeponeringen under «Transatlantic Science Week».

Den amerikanske innehaveren av «Arctic Chair», Dr. Mark Hermanson har en doktorgrad i geografi og var ansatt ved University of Pennsylvania. Han utvekslet til UNIS og er i dag ansatt i UNIS. Hans spesialfelt er miljøteknikk og kjemi og han har tidligere publisert en rekke artikler i ulike fagtidsskrifter. Under sitt opphold på Svalbard forsket han spesielt på forurensning samt underviste i fag knyttet til arktisk forurensning. Han jobbet tett med det norske Polarinstituttet og fikk publisert sin forskning i «Journal of Geophysical Research».

2011-2012 Dr. Jostein Bakke og Dr. Mark Moline

I perioden 2011-2012 var det Dr. Jostein Bakke og Dr. Mark Moline som var henholdsvis den norske og amerikanske innehaveren av «Arctic Chair». Dr. Bakke reiste til University of Massachusetts og forsket på naturlige klimaendringer i de polare områdene. Han fikk flere norske forskere til å komme til USA som igjen tok med seg relevant kunnskap tilbake til forskningsinstitusjoner i Norge. I tillegg til hans arbeid ved universitetet i USA holdt han foredrag, organiserte workshops og hadde møter med andre amerikanske forskningsinstitusjoner som forsket innen samme felt. Han organiserte også «Amundsen Day» i New York. På grunn av hans opphold i USA ble det knyttet sterke bånd mellom norske og amerikanske universiteter. Det ble også etablert et felles forskningsprosjekt mellom Universitetet i Bergen og i University of Massachusetts. Et konkret resultat av Dr. Bakkes arbeid er organiseringen av den «45th International Arctic Workshop» som vil avholdes i Bergen i 2015.

Dr. Mark Moline fra California Polytechnic State University er professor i biologi og ble i 2012 oppnevnt som Director of the School of Marine Science and Policy ved University of Delaware. Han utvekslet til UNIS i 7 måneder der han drev feltarbeid og dataanalyse. Han underviste i biologi både for studenter fra Universitetet i Tromsø og NTNU. I tillegg til undervisning var han rådgiver for studenter i forbindelse med dataanalyse og rapportskrivning. Han fikk også med seg to norske stipendiater til å assistere ham i feltarbeid på Svalbard. Han jobbet tett med kolleger ved NTNU og Universitetet i Tromsø og har fortsatt samarbeid med disse. Hans forskning konkluderte med at det var mer marinbiologisk aktivitet i mørketiden enn man tidligere hadde kjennskap til.

2012-2013 Dr. Lise Øverås og Dr. Jeffrey Welker

Dr. Øverås var den norske innehaveren av «Arctic Chair» og er professor i biologi ved Universitetet i Bergen og utvekslet til Lawrence Berkeley Labs. Hennes arbeid knyttet seg til forskning på permafrost i et samarbeid med UNIS. Hun ga gjesteforelesninger ved Berkeley, Portland State og University of Washington. Hun stod også i spissen for en sesjon om klimaendringer ved Peder Sather Center for Advanced Study hos UC Berkeley. Hennes opphold i USA resulterte i data som genererte materiale for to ulike publikasjoner. Det norske Forskningsrådet gir henne finansiell støtte for videre arbeid de neste tre årene.

Dr. Welker er professor i biologi ved Universitetet i Alaska. Han utvekslet til UNIS hvor han bedrev sin forskning. Han forsket på Co2 utslipp i Arktis og forsket spesielt på sammenhengen mellom snødekke og smeltingen av permafrost. Han hadde ulike samarbeidspartnere i USA og Norge og sammen med Dr. Øverås presenterte han sine prosjekter under «Transatlantic Science Week». Dr. Welker jobber fortsatt med norske forskere.

2013-2014 Dr. Camilla Svensen og Dr. Erland Schulson

Dr. Svensen er marinbiolog ved Universitetet i Tromsø. Hun utvekslet til Scripps Institution of Oceanography i San Diego. Hun studerte den marine karbonsyklusen til noen av de minste organismene i havet. Dette var et samarbeid med Dr. Maria Vernet som senere fikk finansiert 12 måneders forskning ved Universitetet i Tromsø. Hun publiserte flere artikler og vil presentere sin forskning ved «Arctic Frontiers» konferanse i Tromsø i januar 2015.

Den amerikanske innehaveren av «Arctic Chair» i 2013-2014, Dr. Schulson utvekslet fra Darhmouth University til NTNU og UNIS. Han forsket på is og publiserte flere forskningsrapporter. Han holdt også flere foredrag for studenter ved NTNU og UNIS.

Etter at den fireårige prosjektperioden var over, besluttet styret i Fulbright Foundation at Fulbright Arctic Chair var så vellykket at det var ønskelig at denne fortsatte også uten støtte fra UD. Den norske Fulbright Foundation er forvalter av Fulbright Arctic Chair da Norge har en særlig ledende rolle i Arktis og fordi nordområdene er et viktig prioritert område for den norske regjeringen. Fulbright Arctic Chair vil fortsette i mindre skala på Fulbright Foundations eget budsjett.

5.3.3 Evaluering av måloppnåelse

Fulbright Arctics målsetting var å synliggjøre og videreutvikle Svalbard som internasjonal forskningsplattform. Gitt de definerte aktivitetene med forskningsstipender ved UNIS, ble dette gjort i henhold til forventet plan. Forskerne har publisert og gjennomført forskning som blir synlige internasjonalt for forskere innen de aktuelle feltene. Hvorvidt UNIS er videreutviklet som forskningsplattform er vanskeligere å vurdere gitt manglende måleindikatorer. Etersom Fulbright har fått gode og anerkjente forskere til UNIS, mener vi at forskernes tilstedeværelse og forskning har bidratt til en videreutvikling. Likeledes vil synligheten som norske forskere får på amerikanske forskningsinstitusjoner ved utveksling til USA bidra til å utbre kjennskapet til UNIS. Vi mener derfor at Fulbright Arctic har bidratt å synliggjøre og videreutviklet UNIS.

5.3.4 Evaluering av effekt

Økt aktivitet, nærvær og kunnskap i nord

Vi vurderer økt kunnskap som Fulbrights hovedeffekt. Økt tilstedeværelse og økt aktivitet av anerkjente forskere i området har også funnet sted, men det er likevel økt kunnskap som er avgjørende. Fulbright-stipendiatene har publisert vitenskapelige publikasjoner, deltatt og presentert sine arbeidsresultater på konferanser og seminarer. Noe synlighet i form av mediedekning har også forekommet. Vi mener at dette har bidratt til å øke kunnskapen om nordområdene. Fulbright oppgir at en fjerdedel av alle søkere til stipendiene er interessert i Arktis. Dette har økt utover i programmet til dagens nivå. Dette tyder på at interesse og kunnskap om nordområdene har økt og at Fulbright Arctic Chair har bidratt til dette.

Vitenskapelig kunnskapsproduksjon tar lang tid og det vil være viktig for bærekraften at forskningsutvekslingen fortsetter etter at tilskuddsperioden er over, noe den også vil gjøre i dette tilfellet.

Når det gjelder aktivitet og nærvær i nordområdene, er nærvær sentralt da de amerikanske forskerne i all hovedsak har utvekslet til UNIS. De har bedrevet forskning i de arktiske områdene og gjennom dette også utvist høy grad av aktivitet.

Offentlig-privat-internasjonalt partnerskap

Offentlig-privat - internasjonalt partnerskap er ikke en målsetting for Fulbright Arctic Chair. Styret har ikke etterstrebet å få støtte fra næringslivet, og ønsker av prinsipielle årsaker å være uavhengig. Nå er det likevel slik at stipendiatene og/eller institusjonene de er ansatt ved kan ha avtaler og samarbeidsordninger med privat sektor, men dette faller utenfor rammen av Arctic Chair programmet.

Såknordning

Fulbright Arctic Chair hadde noen utfordringer som er viktig å merke seg. Programmet hadde kort tidshorisont. Det tar normalt 3-5 år for en akademiker å vurdere å søke på stipendmidler. Barents 2020-støtten hadde kun femårs varighet og var dermed noe kort for å få full effekt. Det tar noen år før et slikt stipendprogram blir kjent, deretter noe tid før forskerne legger dette inn i sine planer og søknader. Det er derfor å forvente at Fulbright Arctic Chair får større effekt noen år frem i tid. Det blir derfor viktig at arbeidet fortsetter eller tilsvarende tilbud opprettholdes for å få full effekt av investeringen i prosjektet. Fulbright vil fortsette på Fulbright Foundations eget budsjett. Fulbright har valgt å gi noe lavere stipender blant annet ved å korte ned oppholdet, men med samme krav til studenter og forskere. Dette reduserer eksponeringstiden ved UNIS og andre forskningsinstitusjoner. Et kortere opphold kan på den annen side øke attraktiviteten til programmet fordi det nå blir enklere å få lagt dette inn i forskernes arbeidsplaner. Prosjektet har således virket som en såknorsordning siden det har medført at Arctic Chair blir en permanent del av Fulbright.

Andre funn

I følge våre opplysninger er det få kvinnelige søkere til Arctic Chair. Det er ingen krav at prosjektet har en jevn kjønnsfordeling av forskere, men likestilling er et tverrgående tema i norsk politikk og alle prosjekter bør således fremme dette.

5.3.5 Konklusjon

Vi vurderer at Fulbright Arctic har oppnådd de målsetninger som var forventet, og at det har bidratt på nevnte områder også til å oppfylle de overordnede målsetningene i Barents 2020.

5.4 Vurdering av prosjektene samlet

Tilskuddsordningen Barents 2020 har finansiert et stort antall ulike prosjekter som forutsettes å bidra til de samme overordnede målene. De tre prosjektene som er gjenstand for denne evaluering utgjør en liten del av prosjektporteføljen, og det er usikkert i hvilken grad de er representative for totaliteten.

Samlet sett har de tre evaluerte prosjektene bidratt til å oppnå de overordnede målene som er satt for tilskuddsordningen Barents 2020. Graden av måloppnåelse varierer imidlertid fra prosjekt til prosjekt.

Etter vår oppfatning har alle de evaluerte prosjektene bidratt til kunnskapsoppbygging i nordområdene, som er hovedformålet med Barents 2020. I forbindelse med intervjuene har mange av intervjuobjektene anført at det er en stor interesse for nordområdene, men at kunnskapen om nordområdene er mangelfull. Kunnskapsdeling og aktivitet i nordområdene har skapt internasjonal interesse i alle de evaluerte prosjektene. Selv om vi ikke kan konkludere med at det utelukkende er prosjektene i Barents 2020 som har skapt denne interessen, er det åpenbart at prosjektene har bidratt til økt interesse om nordområdene og nordområderelaterte spørsmål.

Prosjektene har i varierende grad bidratt til økt aktivitet og nærvær i nord. I noen tilfeller vil disse virkningene først vise seg på noe lengre sikt.

Både HMS-prosjektet og prosjektet for nordområdelogistikk er klare eksempler på offentlig-privat samarbeid, mens Fulbright-prosjektet Arctic Chair i sin natur er kjennetegnet ved offentlig finansiering.

Når det gjelder Barents 2020 som såkornsordning er det varierende grad av måloppnåelse i de tre prosjektene. Samlet sett har alle de tre prosjektene videreført sin aktivitet etter avslutning av

prosjektperioden. DNV-prosjektet la et solid grunnlag som i dag videreføres gjennom et annet prosjekt finansiert med midler fra Barents 2020. Fulbright-prosjektet Arctic Chair videreføres i mindre målestokk gjennom Fulbright Foundations egne midler. CHNL videreføres ut 2014 av de organisasjonene som er representert i stiftelsens styre, men det er på det nåværende tidspunkt ikke mulig for oss å konkludere når det gjelder prosjektets videre fremtid. Økonomiske restriktive tiltak som er innført i den senere tid som følge av konflikten mellom Russland og Ukraina kan på sikt få innvirkning på måloppnåelsen av enkelte prosjekter under Barents 2020, spesielt når det gjelder aktiviteter i nordområdene på olje- og gassektoren.

6. ANBEFALING

Som avtalt med UD vil vi på bakgrunn av vårt arbeide med evalueringen av de tre prosjektene komme med noen anbefalinger for den videre driften av Barents 2020-ordningen.

Barents 2020 ordningen ble opprettet på et tidspunkt da samarbeidsrelasjonene mellom landene i Barents-regionen ble stadig bedre og tettere. Det har i 2014 inntruffet forhold som kan innvirke på samarbeidet i nordområdene, ikke minst på det økonomiske området, der gjensidige respektive tiltak allerede påvirker samhandel og investeringer i Russland.

Det er vår oppfatning at en ordning som Barents 2020 med sitt fokus på kunnskapsoppbygging, kunnskapsdeling, aktivitet og nærvær i nordområdene i denne situasjon er minst like viktig som før. Det er etter vår oppfatning også viktig i størst mulig grad å opprettholde nettverk og samarbeidsrelasjoner som er etablert og som har vist seg å være funksjonsdyktige. Samtidig er det grunn til å tro at næringslivets motivasjon for å ta initiativ til nye prosjekter og delta i offentlig privat samarbeid i slike prosjekter kan være svekket, ikke minst innenfor sektorer som er rammet av restriktive tiltak både i Russland og i EU og USA. Dette innebærer at det i en overgangsfase kan være aktuelt å vurdere reduserte krav til privat finansiell medvirkning i enkeltprosjekter.

Innovasjon Norge, som har fått i oppgave å forvalte 150 millioner kroner på vegne av UD til næringslivsprosjekter i nordområdene og Russland, bør kunne vurdere støtte til bærekraftige prosjekter som er satt i gang med støtte fra Barents 2020. Etter vår vurdering kan også Barentssekretariatet med sitt fokus på folk-til-folk samarbeidet spille en viktig rolle i enkelte prosjekter som er finansiert under Barents 2020-ordningen. Barentssekretariatet har for

eksempel gitt støtte til opprettelsen av NSRIO i Murmansk, og bør kunne vurdere en fortsatt rolle i denne sammenheng.

Forskning og oppmerksomhet knyttet til arbeid foregått under Arctic Chair vil være aktuell også i årene fremover. UD kan med fordel utnytte denne oppmerksomheten og materialet i sitt arbeid knyttet til Norges omdømme utenlands.

7. VEDLEGG

7.1 Forkortelser

UD – Utenriksdepartementet

UNIS – The University Centre in Svalbard

HHB – Handelshøgskolen i Bodø

NTNU – Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet

DNV – Det Norske Veritas

CHNL – Centre for High North Logistics

TSC – Tschudi Shipping Company

NSRIO – Northern Sea Route Information Office

HMS – Helse, miljø- og sikkerhet

ISO – International Organization for Standardization

ARCTIS – Arctic Resources & Transportation Information System

NSR – Den nordlige sjørute

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee, and its network of member firms, each of which is a legally separate and independent entity. Please see www.deloitte.com/no/omoss for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu Limited and its member firms.

Deloitte provides audit, tax, consulting, and financial advisory services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries, Deloitte brings world-class capabilities and deep local expertise to help clients succeed wherever they operate. Deloitte's approximately 200,000 professionals are committed to becoming the standard of excellence.

© 2014 Deloitte AS